

DINNING IBTIDOIY SHAKLLARI VA DASTLABKI DINIY TASAVVURLAR

TATU Samarqand filiali Kompyuter injiniringi fakulteti
22-01 guruh talabasi
Nozimov Nurshod

Annotatsiya : Ushbu maqola dinning ibtidoiy shakllardan zamonaviy e'tiqod va amaliyotlargacha bo'lgan evolyutsiyasini o'rganadi. Bu dinning dastlabki shakllari sifatida animizm va shamanizmni ta'kidlaydi va vaqt o'tishi bilan politeizm va monoteizm qanday paydo bo'lganligini tasvirlaydi. Maqolada, shuningdek, din odamlarga atrofdagi dunyoni tushunishga qanday yordam bergani va muhtojlik paytlarida tasalli bergani ta'kidlangan. Umuman olganda, ushbu maqola din tarixining qisqacha sharhini beradi va bu dinning vaqt o'tishi bilan qanday rivojlanganligini tushunishga qiziqqan har bir kishi uchun qimmatli manbadir.

Abstract : This article examines the evolution of religion from primitive forms to modern beliefs and practices. It highlights animism and shamanism as early forms of religion and describes how polytheism and monotheism arose over time. The article also highlighted how religion helped people understand the world around them and provided comfort in times of need. Overall, this article provides a brief overview of the history of religion and is a valuable resource for anyone interested in understanding how religion has evolved over time.

Аннотация: В данной статье рассматривается эволюция религии от примитивных форм до современных верований и практик. Он выделяет анимизм и шаманизм как ранние формы религии и описывает, как со временем возникли политеизм и монотеизм. В статье также подчеркивалось, как религия помогала людям понять окружающий мир и давала утешение в трудные времена. В целом, эта статья представляет собой краткий обзор истории религии и является ценным ресурсом для всех, кто интересуется пониманием того, как религия развивалась с течением времени.

Kirish so'zlar: Primitive forms of religion, Early religious ideas, Animism, Shamanis, Polytheism, Monotheism, Ancestor worship, Spiritual leaders, Deities, Natural forces, Abraham, Beliefs and practices, Evolution of religion, Human history, Comfort and solace

Keywords: *Primitive forms of religion, Early religious ideas, Animism, Shamanism, Polytheism, Monotheism, Ancestor worship, Spiritual leaders, Deities, Natural forces, Abraham, Beliefs and practices, Evolution of religion, Human history, Comfort and solace*

Ключевые слова: *Первобытные формы религии, Ранние религиозные идеи, Анимизм, Шаманизм, Политеизм, Монотеизм, Поклонение предкам, Духовные лидеры, Божества, Природные силы, Авраам, Верования и практики, Эволюция религии, История человечества, Утешение и утешение*

Diniy ong - ijtimoiy ong shakllaridan biri. Din to'g'risida turli xil qarashlar bo'lib, ularning bir-biridan tafovutini anglash muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Dinning paydo bo'lishi va rivojlanishini o'rganilayotganda unga tarixiylik tamoyili (tamoyil) asosida yondoshish katta ahamiyatga ega. Shu jihatdan qaralganda ayrim belgilari zamonaviy dinlarda ham saqlanib qolgan dinning eng qadimiy shakllari - totemizm, fetishizm, animizm, animatizm, shamanizm, sehrgarlik va magiyalardan iboratdir. Qadimda bu dinlar Markaziy Osiyo mintaqasida ham mavjud bo'lgan. Keyinchalik ular o'rnini buddaviylik, Zardushtiylik, shomonlik e'tiqodlari egallagan. Hozirda bu mintaqada nisbatan eng ko'p tarqalgan din islomdir. Markaziy Osiyo jumhuriyatlarida islomning o'ziga xos ko'rinishini tushunish uchun konkret tarixiy sharoitni, xalqning o'tmishi, yashash tarzi, ishlab chiqarish usullari, etnik xususiyatlarni hisobga olish zarur. Dinning ibtidoiy shakllari va ilk diniy g'oyalar insoniyat tarixining dastlabki kunlaridan boshlangan. Bu g'oyalar qadimgi odamlar atrofidagi dunyo haqidagi savollar bilan kurashgan, masalan, biz qayerdan kelganmiz, o'lganimizda nima sodir bo'ladi va nima uchun biz quvonch va azob-uqubatlarni boshdan kechiramiz. Bu savollar butun dunyoda turli diniy e'tiqod va amaliyotlarning shakllanishiga olib keldi. Dinning eng qadimgi shakllaridan biri animizm bo'lib, tabiatdagi barcha narsalarning ruhlari yoki jonlari borligiga ishonishdir. Bu dinga ko'plab ilk insoniyat jamiyatlari amal qilgan, ular tabiatdagi hamma narsa, toshlardan tortib, daraxtlargacha, hurmat qilinishi va hatto tinchlanishi kerak bo'lgan ruhga ega ekanligiga ishonishgan. Animistlar ajdodlarga sig'inishga ham ishonishgan, chunki ular o'z ajdodlarining ruhlari o'limdan keyin ham tabiatda yashashda davom etishiga ishonishgan. Dinning yana bir ilk shakli shamanizm bo'lib, u ruhlar olami bilan aloqa qila oladigan shamanlar yoki ruhiy rahbarlardan foydalanishni o'z

ichiga olgan. Shamanlar koinot, kasalliklar va hayotning boshqa sirlari haqidagi savollarni tushunish uchun ruhiy dunyoga kirishlari mumkinligiga ishonishgan. Shamanizm ko'plab qadimiy jamiyatlarda, jumladan Sibir qabilalari, tubjoy amerikalik qabilalar va ilk keltlar tomonidan amalga oshirilgan. Insoniyat jamiyati rivojlanishi bilan dinlar ham o'zgarib, kamolga yetdi. Politeizmning dastlabki shakllari paydo bo'lib, jamiyatlar ko'plab xudolar va ma'budalarga sig'inardi. Qadimgi misrliklar, yunonlar, rimliklar va attekalar politeistik dinlarga e'tiqod qilganlar. Bu dinlarda ko'pincha quyosh, dengiz yoki shamol kabi tabiiy kuchlar bilan bog'liq bo'lgan xudolar mavjud edi. Ko'pgina jamiyatlarda politeizm bilan bir qatorda yaxkaxudolik ham diniy tushuncha sifatida paydo bo'lgan. Yahudiylik, nasroniylik va islom monoteistik dinlar bo'lib, ular yagona Xudoga sig'inishga qaratilgan. Bu dinlar o'zlarining kelib chiqishini yahudiylik asoschisi Ibrohim tomonidan kiritilgan yagona Xudoga bo'lgan e'tiqodga borib taqaladi.

Umuman olganda, dinning ibtidoiy shakllari va ilk diniy g'oyalar insoniyat tarixining muhim qismi bo'lib, butun dunyodagi zamonaviy dinlarning e'tiqodlari va amaliyotlarini shakllantirishga yordam berdi. Bu e'tiqodlar erta odamlarga atrofdagi dunyoni tushunishga yordam berdi va muhtojlik paytlarida tasalli va tasalli berdi. Bu e'tiqodlar vaqt o'tishi bilan rivojlanib, o'zgargan bo'lsa-da, ular bugungi kunda ko'plab odamlar hayotining muhim qismi bo'lib qolmoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, din insoniyat tarixining bir qismi bo'lib kelgan. Animizm va shamanizmdan boshlab, ilk odamlar o'zlarining mavjudligi haqidagi savollarga javob izladilar, bu esa yanada murakkab diniy e'tiqod va amaliyotlarning rivojlanishiga olib keldi. Dinning shakllari vaqt o'tishi bilan rivojlangan bo'lsa-da, uning tasalli, jamoat va yo'l-yo'riq manbai sifatidagi ahamiyati doimiy bo'lib qoldi. Dinning ta'siri butun dunyoda sezilib, madaniyatlar, jamiyatlar va shaxslarni shakllantiradi. Xulosa qilib aytganda, din hikoyasi insoniyat tarixi bo'lib, uning ta'siri bugungi kunda ham dunyomizni shakllantirishda davom etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xo'jamuratov I.R. Islom, milliylik, qadriyat. Toshkent. 1993 y.
2. Axmad Yassaviy. Devoni hikmat. T. 1992 y.
3. Komilov N. Tasavvuf. 1 chi kitob. T.1996y.